

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ

της Εθνικής Αρχής Προσβασιμότητας (ΕΑΠ)

με θέμα

‘Ισότιμη πρόσβαση ατόμων με αναπηρία στην Ανώτατη Εκπαίδευση’

Αθήνα, 31 Αυγούστου 2022

Η Εθνική Αρχή Προσβασιμότητας (εφεξής: Αρχή), κατά την 4η συνεδρίασή της στις 9 Σεπτεμβρίου 2021, αποφάσισε την ανάληψη πρωτοβουλίας για την εξέταση ζητημάτων σχετικά με την ισότιμη πρόσβαση των φοιτητών με αναπηρία στην Ανώτατη Εκπαίδευση, σε εναρμόνιση με τις πρόνοιες της Διεθνούς Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, τις Συστάσεις της αρμόδιας επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών (εφεξής ΗΕ) και τις οικείες προβλέψεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (εφεξής: ΕΣΔ).

Το τελικό σχέδιο της Γνωμοδότησης αυτής συζητήθηκε κατά την 16^η Συνεδρίαση της Αρχής στις 28 Ιουλίου 2022 και στη συνέχεια υιοθετήθηκε **ομόφωνα** από τα μέλη στην παρούσα της μορφή, διά περιφοράς, την 30η Αυγούστου 2022.

Η Εθνική Αρχή Προσβασιμότητας (Αρχή) συστάθηκε με τον ν.4780/2021 (Α' 30), υπάγεται στον Πρωθυπουργό και υποστηρίζεται, ως προς τη στελέχωση και την υποδομή της, από την Προεδρία της Κυβέρνησης.

Αποτελεί συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας προς τον σκοπό της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και έχει ως αποστολή τη διαρκή παρακολούθηση των θεμάτων που σχετίζονται με το δικαίωμα πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία και τη διαμόρφωση προτάσεων για τη χάραξη δημόσιων πολιτικών σε θέματα του αντικειμένου της.

1. Σύνοψη

Με την παρούσα Γνωμοδότηση Πρωτοβουλίας, η Εθνική Αρχή Προσβασιμότητας, εστιάζει στο δικαίωμα για ισότιμη πρόσβαση των φοιτητών με αναπηρία στην Ανώτατη Εκπαίδευση της χώρας, ευθυγραμμιζόμενη με τις απαιτήσεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία¹ (εφεξής: Σύμβαση).

Ειδικότερα, η πρωτοβουλία αυτή αποσκοπεί στην προώθηση της διασφάλισης της καθολικής προσβασιμότητας των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (εφεξής: ΑΕΙ) όχι μόνο από τους φοιτητές με αναπηρία, αλλά και από όλα τα μέλη όλης της ακαδημαϊκής κοινότητας, τόσο ως προς τις υποδομές (φυσικές και ηλεκτρονικές) και τον εξοπλισμό, όσο και ως προς την συνολική εκπαιδευτική διαδικασία και το αναγκαίο εποπτικό υλικό.

Στο πλαίσιο της Γνωμοδότησης αυτής, **οι συγκεκριμένες προτάσεις της Αρχής αναφέρονται στην ενότητα 3.7 της παρούσης.**

2. Εισαγωγή

2.1. Με την επικύρωση² της **Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες**, η χώρα αναλαμβάνει την υποχρέωση να *προάγει, να προστατεύσει και να διασφαλίσει την πλήρη και ίση απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών* από όλα τα άτομα με αναπηρίες και να προάγει το σεβασμό της εγγενούς αξιοπρέπειάς τους.

Ως προς την διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην εκπαίδευση και ειδικότερα στην Ανώτατη Εκπαίδευση, η χώρα αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που μνημονεύονται στο **άρθρο 24 - «Εκπαίδευση»** της Σύμβασης, με το οποίο:

α) αναγνωρίζεται το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση και η χωρίς διακρίσεις και βάσει των ίσων ευκαιριών πρόσβαση αυτών στη γενική τριτοβάθμια εκπαίδευση,

β) προωθείται ένα εκπαιδευτικό σύστημα ένταξης καθώς και η κατάρτιση όλων των εκπαιδευτικών, σε όλα τα επίπεδα, σε θέματα σχετικά με την αναπηρία και τη χρήση κατάλληλων, βελτιωμένων και εναλλακτικών τρόπων, μέσων και μορφών επικοινωνίας, εκπαιδευτικών τεχνικών και υλικών, για να υποστηριχθούν τα άτομα με αναπηρία, και γ) διασφαλίζεται ότι παρέχονται εύλογες προσαρμογές στα άτομα με αναπηρία.

Σχετικό είναι και το **Γενικό Σχόλιο 4³ για το άρθρο 24 «Εκπαίδευση»** της Σύμβασης της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες (εφεξής: Επιτροπή των ΗΕ), στην παρ. 38 του οποίου αναφέρεται ότι:

---

¹ Η Σύμβαση υιοθετήθηκε στη Νέα Υόρκη στις 13 Δεκεμβρίου 2006 και τέθηκε σε ισχύ στις 3 Μαΐου 2008.

² Εγκρίθηκε από την Βουλή των Ελλήνων με τον κυρωτικό Ν. 4074/2012 (ΦΕΚ Α' 88).

³ Βλ. <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/crpd/pages/gc.aspx>

«38. Για την εφαρμογή του άρθρου 24 παράγραφος 5, τα κράτη μέρη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρίες έχουν πρόσβαση στη γενική τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην επαγγελματική κατάρτιση, στην εκπαίδευση ενηλίκων και στη δια βίου μάθηση χωρίς διακρίσεις και σε ίση βάση με τους άλλους. Τα εμπόδια συμπεριφοράς, σωματικά, γλωσσικά, επικοινωνιακά, οικονομικά, νομικά και άλλα στην εκπαίδευση σε αυτά τα επίπεδα πρέπει να εντοπιστούν και να αρθούν προκειμένου να εξασφαλιστεί η ίση πρόσβαση. Πρέπει να παρέχονται εύλογες προσαρμογές ώστε να διασφαλίζεται ότι τα άτομα με αναπηρία δεν αντιμετωπίζουν διακρίσεις. Τα συμβαλλόμενα κράτη θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο λήψης θετικών μέτρων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υπέρ των μαθητών με αναπηρία.»

Επίσης, σχετικά με την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, στην **παρ. 71 του Γενικού Σχολίου 4** αναφέρονται ειδικότερα τα εξής:

«71. Πρέπει να ξεκινήσει μια διαδικασία εκπαίδευσης όλων των εκπαιδευτικών σε επίπεδο προσχολικής, πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας, τριτοβάθμιας και επαγγελματικής εκπαίδευσης, ώστε να τους παρέχονται οι βασικές ικανότητες και αξίες που είναι απαραίτητες για να εργαστούν σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς. Μια τέτοια διαδικασία απαιτεί προσαρμογές τόσο στην προϋπηρεσιακή όσο και στην ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση για την επίτευξη των κατάλληλων επιπέδων δεξιοτήτων το συντομότερο δυνατό, ώστε να διευκολυνθεί η μετάβαση σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς αποκλεισμούς. Σε όλους τους εκπαιδευτικούς πρέπει να παρέχονται ειδικές ενότητες για να προετοιμαστούν να εργαστούν σε περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και πρακτικά περιβάλλοντα βιωματικής μάθησης όπου μπορούν να οικοδομήσουν τις δεξιότητες και την αυτοπεποίθηση για την επίλυση προβλημάτων μέσω ποικίλων προκλήσεων ένταξης. Το βασικό περιεχόμενο της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών πρέπει να αφορά τη βασική κατανόηση της ανθρώπινης ποικιλομορφίας και ανάπτυξης, το μοντέλο ανθρωπίνων δικαιωμάτων της αναπηρίας και την παιδαγωγική χωρίς αποκλεισμούς που επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να προσδιορίζουν τις λειτουργικές ικανότητες των εκπαιδευόμενων (δυνάμεις, ικανότητες και στυλ μάθησης) για να εξασφαλίσουν τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς. Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών θα πρέπει να περιλαμβάνει εκμάθηση σχετικά με τη χρήση κατάλληλων ενισχυτικών και εναλλακτικών τρόπων, μέσων και μορφών επικοινωνίας όπως Braille, μεγάλα γράμματα, προσβάσιμα πολυμέσα, εύκολη ανάγνωση, απλή γλώσσα, νοηματική γλώσσα και κουλτούρα των κωφών, εκπαιδευτικές τεχνικές και υλικό για την υποστήριξη ατόμων με αναπηρίες. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται πρακτική καθοδήγηση και υποστήριξη, μεταξύ άλλων: στην παροχή εξατομικευμένης διδασκαλίας, διδασκαλία του ίδιου περιεχομένου χρησιμοποιώντας ποικίλες μεθόδους διδασκαλίας για να ανταποκρίνεται στα στυλ μάθησης και τις μοναδικές ικανότητες κάθε ατόμου, την ανάπτυξη και χρήση μεμονωμένων εκπαιδευτικών σχεδίων για την υποστήριξη συγκεκριμένων απαιτήσεων μάθησης και την εισαγωγή μιας παιδαγωγικής με επίκεντρο τους εκπαιδευτικούς στόχους των μαθητών»

Παράλληλα, η χώρα αναλαμβάνει όλες τις υποχρεώσεις που αναφέρονται στο **άρθρο 9** της Σύμβασης-«Προσβασιμότητα», ώστε να διασφαλίζει στα άτομα με αναπηρία την πρόσβαση, σε ίση βάση με τους άλλους, στο φυσικό περιβάλλον, στα μέσα μεταφοράς, στην πληροφορία και στις επικοινωνίες,

συμπεριλαμβανομένων και των τεχνολογιών και συστημάτων πληροφορίας και επικοινωνιών και σε άλλες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό (άρα και στις εκπαιδευτικές δομές όλων των βαθμίδων), τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές εξίσου, σε συνθήκες συνήθεις αλλά και έκτακτης ανάγκης.

Υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή των ΗΕ στις **Τελικές παρατηρήσεις στην αρχική έκθεση της Ελλάδας**⁴ αναφέρει:

2.1.1. Στα σημεία 34 και 35 (εφαρμογή των προβλέψεων του άρθρου 24 της Σύμβασης) ότι:

34. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα εξής:

- *Δεν υπάρχει ολοκληρωμένη και σαφής νομοθεσία, στρατηγική και διάθεση πόρων για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση, ειδικότερα σε σχέση με τη δια-βίου μάθηση.*
- *Τα σχολεία και τα πανεπιστήμια δεν διαθέτουν προσβάσιμα και συμπεριληπτικά περιβάλλοντα, κτίρια, εκπαιδευτικό υλικό, υπηρεσίες, εξοπλισμό, τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας, καθώς και εξατομικευμένη στήριξη για εκπαιδευόμενους με αναπηρία. [...]*
- *Δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για το ύψος των δημόσιων κονδυλίων που διατίθενται για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση στα γενικά σχολεία και τα ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης, για καθορισμένα διαφανή πρωτόκολλα σε σχέση με εξατομικευμένα εκπαιδευτικά πλάνα και για σχετικές τεχνολογίες και μέσα επικοινωνίας που να διασφαλίζουν την πρόσβαση των μαθητών με αναπηρία σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης.*

35. Υπενθυμίζοντας το γενικό σχόλιο της Επιτροπής Αρ. 4 (2016) για το δικαίωμα στη συμπεριληπτική εκπαίδευση, και λαμβάνοντας υπόψη τον Στόχο 4 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και ειδικότερα τους υποστόχους 4.5 και 4.α, η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να αυξήσει τις προσπάθειές του για να εγγυηθεί τη συμπεριληπτική εκπαίδευση και ειδικότερα [...]

- *Να διασφαλίσει την προσβασιμότητα των σχολικών και πανεπιστημιακών περιβαλλόντων, σύμφωνα με τη Σύμβαση, προωθώντας τον Καθολικό Σχεδιασμό, την λήψη ειδικών μέτρων και την εξατομικευμένη στήριξη, όπως προσβάσιμα και προσαρμοσμένα υλικά, συμπεριληπτικά προγράμματα σπουδών, συμπεριληπτικές τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας για μαθητές και φοιτητές με αναπηρία, καθώς και την ψηφιακή εκπαίδευση. [...]*
- *Να διαθέσει αποτελεσματικούς και επαρκείς οικονομικούς και υλικούς πόρους και κατάλληλα και τακτικά εκπαιδευμένο προσωπικό, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων*

⁴ Οι «Τελικές παρατηρήσεις στην αρχική έκθεση της Ελλάδας» υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή στην 22η Σύνοδό της (26 Αυγούστου-20 Σεπτεμβρίου 2019), διαθέσιμες στο:

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fGRC%2fCO%2f1&Lang=en.

με αναπηρία, ώστε να εγγυηθεί τη συμπεριληπτική εκπαίδευση με αποτελεσματικό τρόπο.

- Να ενσωματώσει τη συμπεριληπτική επαγγελματική εκπαίδευση στα προγράμματα σπουδών ανώτερης εκπαίδευσης για τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς και στα προγράμματα κατάρτισης για το σημερινό διδακτικό προσωπικό, διαθέτοντας επαρκή χρηματοδότηση.

2.1.2 Στο σημείο 14 (εφαρμογή των προβλέψεων του άρθρου 9 της Σύμβασης) ότι:

14. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος, με βάση το γενικό σχόλιο Αρ. 2 (2014) για την προσβασιμότητα, και λαμβάνοντας υπόψη τους υποστόχους 9 και 11 των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, και ιδιαίτερα τους υποστόχους 11.2 και 11.7 [...]

- Να λάβει τα απαραίτητα μέτρα ώστε να εγγυηθεί την προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος, των αγαθών και υπηρεσιών, και ιδίως του συστήματος μεταφορών στις αστικές και αγροτικές περιοχές, και στα δημόσια και κοινωνικά μέσα επικοινωνίας, και να παρέχει κατάρτιση σε παρόχους υπηρεσιών, μηχανικούς, αρχιτέκτονες και πολεοδόμους για τα προβλήματα προσβασιμότητας που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία.

Οι παρατηρήσεις αυτές εξακολουθούν να ισχύουν και σήμερα.

2.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τη Νέα στρατηγική για την αναπηρία «Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030» συντάσσεται πλήρως με την παραπάνω άποψη της Επιτροπής των ΗΕ, ζητώντας από τα κράτη μέλη να μεριμνήσουν ώστε οι επαγγελματίες, που ασχολούνται με την πρόσβαση σε πληροφορίες, προϊόντα, υπηρεσίες και στέγαση, να λάβουν κατάρτιση όσον αφορά την προσβασιμότητα⁵.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφερόμενη στην ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων για νέες θέσεις απασχόλησης⁶, ζητά επίσης από τα κράτη μέλη να εξασφαλίζουν για τα άτομα με αναπηρία ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση και σε κατάρτιση προσανατολισμένη στην αγορά εργασίας σε όλα τα επίπεδα, τονίζοντας την σημασία των συμβούλων καθοδήγησης και ιδίως των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης προκειμένου τελικά οι προσπάθειες στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης να μεταφραστούν σε συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Τα κράτη μέλη είναι υπεύθυνα να προσαρμόζουν τις πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία με τρόπο που συνάδει με την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών.

2.3. Το εθνικό πλαίσιο, σχετικά με την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, περιλαμβάνει επιπλέον των ν. 4074/2012 ΦΕΚ Α' 88 και ν. 4488/2017 ΦΕΚ Α' 137 - Μέρος Δ', ειδικότερες συναφείς προβλέψεις και συγκεκριμένα:

⁵ Βλ. «Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030», παρ. 2. Προσβασιμότητα – ένας παράγοντας διευκόλυνσης της άσκησης των δικαιωμάτων, της αυτονομίας και της ισότητας, ΕΕ, 2021, διαθέσιμη στο <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8376&furtherPubs=yes>

⁶ Ομοίως, παρ. 4.2. Ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων για νέες θέσεις απασχόλησης.

2.3.1. Στο άρθρο 35 του ν.3794/2009 ΦΕΚ Α' 156 (*Εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ατόμων που πάσχουν από σοβαρές παθήσεις*), προβλέπεται η δυνατότητα εισαγωγής χωρίς εξετάσεις στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) ατόμων με αναπηρία καθ' υπέρβαση του αριθμού εισακτέων σε ποσοστό 5% εφόσον είναι κάτοχοι τίτλου απόλυσης από Λύκειο ή αντίστοιχο. Πρόκειται για θετικό μέτρο όχι βάσει της λογικής της προνομιόδοτης αλλά της ουσιαστικής υποστήριξης της ενθάρρυνσης της συμμετοχής ατόμων με αναπηρία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αντιστάθμισης των πρόσθετων δυσχερειών που αντιμετωπίζει ένα άτομο με αναπηρία κατά τη φοίτηση στις βαθμίδες εκπαίδευσης.

2.3.2. Στο άρθρο 1 του ν. 4443/2016 ΦΕΚ Α' 232, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και την εργασία, προβλέπεται η απαγόρευση των διακρίσεων, μεταξύ άλλων λόγων και λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης. Στο πεδίο αυξημένης προστασίας που παρέχει ο συγκεκριμένος νόμος εμπίπτουν όχι μόνον οι εργαζόμενοι με αναπηρία σε φορείς της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Μέλη ΔΕΠ, διοικητικοί υπάλληλοι, κλπ.), αλλά και οι σπουδαστές με αναπηρία εφόσον η πιθανή διάκριση λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης αφορά στην επαγγελματική κατάρτιση και μαθητεία. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να τονιστεί ότι η εκπαίδευση δεν αποτελεί πεδίο που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου, ζήτημα το οποίο χρήζει οριστικής αντιμετώπισης. Υπενθυμίζεται ότι στο άρθρο 74 παρ. 4 του ν.4488/2017 ορίζεται ότι: «4 Η έκδοση του προβλεπόμενου στο [άρθρο 24](#) του ν. [4443/2016](#) (Α' 232) Προεδρικού Διατάγματος για την επέκταση της προστασίας που παρέχεται για διακρίσεις μεταξύ άλλων λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης και στους τομείς της κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης, των κοινωνικών παροχών και φορολογικών διευκολύνσεων, της εκπαίδευσης και της πρόσβασης στη διάθεση και παροχή αγαθών και υπηρεσιών που διατίθενται συναλλακτικά στο κοινό, συμπεριλαμβανομένης και της στέγης, λαμβάνει χώρα σε συνεργασία με το Συντονιστικό Μηχανισμό του άρθρου 69 και ύστερα από διαβούλευση με αναγνωρισμένες αντιπροσωπευτικές οργανώσεις του αναπηρικού κινήματος, με άτομα και με ομάδες ατόμων, οργανωμένες ή μη που έχουν εύλογο ενδιαφέρον για τα δικαιώματα των ΑμεΑ, το αργότερο εντός δώδεκα (12) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου». **Το Προεδρικό Διάταγμα δεν έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα.**

2.3.3. Στο άρθρο 25 του ν. 2643/1998 ΦΕΚ Α' 220, ν. 4440/ 2016 ΦΕΚ Α' 224 (*Ανακατανομή ποσοστών ειδικών κατηγοριών στο σύστημα προσλήψεων του ν. 2190/1994*) και στο άρθρο 13 του ν. 4765/2021 ΦΕΚ Α' 6 (*Ειδικές κατηγορίες υποψηφίων*), προβλέπονται ειδικά θετικά μέτρα για την απασχόληση εργαζόμενων με αναπηρία και την αντιμετώπιση της σοβαρής υποεκπροσώπησης τους στην αγορά εργασίας.

2.3.4. Τέλος, στον Νέο Οικοδομικό Κανονισμό (Ν.4067/2012 ΦΕΚ Α' 79) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, προβλέπεται η υποχρέωση διασφάλισης της προσβασιμότητας όλων των νέων κτιρίων, καθώς και η υλοποίηση των αναγκαίων διαμορφώσεων των υφιστάμενων στα οποία στεγάζονται φορείς - μεταξύ άλλων - που έχουν χρήσεις συνάθροισης κοινού, χώροι προσωρινής διαμονής, εκπαίδευσης, γραφείων, κλπ., ώστε οι λειτουργικοί χώροι τους να είναι προσπελάσιμοι από άτομα με αναπηρία ή εμποδιζόμενα άτομα.

2.4. Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της Ε.Σ.Α.μεΑ.⁷ του 2020, «Η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξακολουθεί να είναι δραματικά μικρή. Το 2019, σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, ο δείκτης 'Ποσοστό ατόμων με αναπηρία ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση' ανέρχεται μόλις στο 12,4 για τα άτομα με σοβαρή αναπηρία. Υπολείπεται δηλαδή 32 μονάδες, σε σχέση με την τιμή που λαμβάνει στον πληθυσμό των ατόμων χωρίς αναπηρία. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, όσον αφορά τον αριθμό των εισαγομένων υποψηφίων με σοβαρές παθήσεις (α. 36 Ν. 4452/2017) στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το Ακαδ. Έτος 2017-2018, έλαβαν μέρος στη διαδικασία εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με την ανωτέρω ειδική κατηγορία, 1.476 υποψήφιοι, από τους οποίους εισήχθησαν οι 1.385, επί συνολικού αριθμού 70.726 εισακτέων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ».

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Πορείας Υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης⁸ οι φοιτούντες φοιτητές με αναπηρία/σοβαρές παθήσεις ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ανέρχονται στους 10.369, ενώ 84 φοιτητές με αναπηρία/σοβαρές παθήσεις μένουν στις φοιτητικές εστίες. Το διδακτικό προσωπικό με αναπηρία / σοβαρές παθήσεις φτάνει στα 26 άτομα και το διοικητικό προσωπικό με αναπηρία/σοβαρές παθήσεις φτάνει στα 97.

Σύμφωνα δε με στοιχεία της Εθνικής Αρχής Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘΑΑΕ), τα έτη 2019-2020 στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας φοιτούσαν 4.278 φοιτητές με αναπηρία (εγγεγραμμένοι εντός κανονικής διάρκειας φοίτησης), 653 αποφοίτησαν ενώ οι νεοεισερχόμενοι φοιτητές με αναπηρία ανέρχονταν σε 1255 άτομα.

3. Καθολική προσβασιμότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης

3.1. Η Εθνική Αρχή Προσβασιμότητας **αναγνωρίζει** την ανάγκη για την ισότιμη πρόσβαση των φοιτητών με αναπηρία στην Ανώτατη Εκπαίδευση της Χώρας, καθώς επίσης και την ανάγκη της διασφάλισης καθολικής προσβασιμότητας των ΑΕΙ σε όλα τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, τόσο ως προς τις υποδομές και τον εξοπλισμό όσο και ως προς την συνολική εκπαιδευτική διαδικασία πρόσβασης στη γνώση και το εκπαιδευτικό υλικό (συμβατικό και ψηφιακό), ευθυγραμμιζόμενη με τις απαιτήσεις της Σύμβασης. Τα ανωτέρω αποτελούν άλλωστε πρόνοιες της Σύμβασης και αντιστοίχως υποχρεώσεις των κρατών.

3.2. Η Αρχή **συντάσσεται** πλήρως και με το στόχο 4 της Agenda 2030⁹, που προωθεί την ισότιμη πρόσβαση όλων των φοιτητών ανεξάρτητα από το φύλο και την ύπαρξη ή μη της αναπηρίας, την οικοδόμηση και αναβάθμιση των εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων για να ανταποκρίνονται στις ανάγκες

---

⁷ Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ έχει θεσμοθετηθεί με τον Ν. 4488/2017 ΦΕΚ Α' 137 ως ο βασικός συνομιλητής της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και των λοιπών φορέων του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος ως προς την υποχρέωσή τους να αναπτύσσουν, να παράγουν και να διαδίδουν επίσημες στατιστικές σχετικά με τα άτομα με αναπηρία

⁸ Παρουσιάστηκε τον Νοέμβριο 2021 από τον Υπουργό Επικρατείας κ. Γ. Γεραπετρίτη στην Υποεπιτροπή για τα Θέματα των Ατόμων με Αναπηρία της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Βλ. <https://amea.gov.gr/action-report>)

⁹ Βλ. Agenda 2030, Στόχος 4-Ποιοτική Εκπαίδευση

των ατόμων με αναπηρίες, λαμβάνοντας υπόψη το θέμα του φύλου, την παροχή ασφαλών, ειρηνικών, συμμετοχικών και αποδοτικών εκπαιδευτικών περιβαλλόντων για όλους και την ουσιαστική αύξηση της προσφοράς καταρτισμένων εκπαιδευτικών. Η Αρχή **τονίζει** την ιδιαίτερη σημασία κατάρτισης αυτών σε θέματα συμπεριληπτικότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία λόγω αναπηρίας στη βάση των προβλέψεων της παρ. 71 του Γενικού Σχολίου 4 της Επιτροπής των ΗΕ για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για τη θέσπιση μιας διαδικασίας εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να διευκολυνθεί η μετάβαση στη συμπεριληπτική εκπαίδευση.

3.3. Η Αρχή επισημαίνει ότι, στο πνεύμα της Σύμβασης και των Συστάσεων της Επιτροπής των ΗΕ στο **Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία**¹⁰ έχει συμπεριληφθεί ο **Στόχος 12**: «Εκπαίδευση και Κατάρτιση για όλους», με σαφείς αναφορές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στις εξής δράσεις:

- α) **Δράση 1** – «Αναπτύσσουμε και υλοποιούμε Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης για την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε μία ποιοτική, συμπεριληπτική / ενταξιακή εκπαίδευση»,
- β) **Δράση 2** – «Αναθεωρούμε το νομοθετικό πλαίσιο για την εκπαίδευση μαθητών με αναπηρία με έμφαση στη συμπεριληπτική/ενταξιακή εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες»,
- γ) **Δράση 7** – «Διασφαλίζουμε την ισότιμη μεταχείριση όλων των φοιτητών με αναπηρία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση», και
- δ) **Δράση 12** – «Αναδεικνύουμε τη φωνή των μαθητών και φοιτητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες».

Ειδικότερα οι παραπάνω δράσεις περιλαμβάνουν:

3.3.1. Δράση 1:

- Δημιουργούμε νομοθετικό πλαίσιο ικανό να προάγει τον συμπεριληπτικό/ενταξιακό στόχο. Σχεδιάζουμε επιμέρους νομοθετικές ρυθμίσεις και μελετάμε την ανάγκη σύνταξης νέου νομοθετικού πλαισίου.
- Ενισχύουμε τις ενταξιακές δομές εκπαίδευσης και υποστήριξης.
- Διασφαλίζουμε την ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτική τριτοβάθμια εκπαίδευση και σε ποιοτική δια βίου εκπαίδευση για όλους.
- Βελτιώνουμε την προσβασιμότητα των σχολείων, των Πανεπιστημίων, των δομών δια βίου εκπαίδευσης, των Κέντρων Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (ΚΕΣΥ), της κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και των αποκεντρωμένων υπηρεσιών.
- Εκπαιδεύουμε και επιμορφώνουμε τους εκπαιδευτικούς, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες όλων των μαθητών.
- Ενισχύουμε τις συμπεριληπτικές/ενταξιακές δομές εκπαίδευσης και υποστήριξης φοιτητών (π.χ. Μονάδες Προσβασιμότητας Φοιτητών με αναπηρία (ΦμεΑ), μορφές εξατομικευμένης στήριξης

---

¹⁰ Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης ολοκληρώθηκε το 2020 με ευθύνη του Υπουργού Επικρατείας, ως Συντονιστικού Μηχανισμού, βάσει του άρθρου 69 του ν. 4488/2017

(Βλ. <https://primeminister.gr/wp-content/uploads/2020/12/2020-ethniko-sxedio-drasis-amea.pdf>)

φοιτητών, υπηρεσίες καταγραφής αναγκών των ΦμεΑ, υπηρεσίες ψυχολογικής συμβουλευτικής για ΦμεΑ, υπηρεσίες μεταφοράς ΦμεΑ).

- Εισάγουμε τη συμπεριληπτική/ενταξιακή διάσταση στα προγράμματα σπουδών, με ιδιαίτερη έμφαση στα προγράμματα των Παιδαγωγικών Τμημάτων και των Σχολών Ανθρωπιστικών Επιστημών.
- Διενεργούμε καμπάνια ενημέρωσης για το Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης και τα επιμέρους έργα και ενέργειες που υλοποιούνται στο πλαίσιο του σχεδίου.

Χρονοδιάγραμμα:

Οκτώβριος 2020: Σύνταξη Στρατηγικού Σχεδίου

Νοέμβριος 2020: Δημιουργία εποπτικού πλαισίου εφαρμογής του Στρατηγικού Σχεδίου με συγκεκριμένους δείκτες και στόχους

Νοέμβριος 2020 - Δεκέμβριος 2024: Υλοποίηση Στρατηγικού Σχεδίου

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

3.3.2. Δράση 2:

- Συγκροτούμε επιτροπή κωδικοποίησης/αποτίμησης του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου και χαρτογράφησης βελτιωτικών αλλαγών. Σχεδιάζουμε επιμέρους νομοθετικές ρυθμίσεις και αξιολογούμε την ανάγκη σύνταξης νέου νομοθετικού πλαισίου.

Χρονοδιάγραμμα: Νοέμβριος 2020 - Δεκέμβριος 2021

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

3.3.3. Δράση 7:

- Διασφαλίζουμε, με νομοθετική παρέμβαση, την ισότιμη παροχή ποιοτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για όλους τους φοιτητές, μέσω της απρόσκοπτης και πλήρους συμμετοχής των φοιτητών με αναπηρία στην ακαδημαϊκή και κοινωνική ζωή του οικείου Ιδρύματος (μελέτη, διοίκηση, υγεία, πρόνοια, πολιτισμός, αθλητισμός κλπ).
- Εισάγουμε κοινές προδιαγραφές για την εξασφάλιση συνθηκών προσβασιμότητας και δράσεων στήριξης των ατόμων με αναπηρία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Δημιουργούμε νομοθετικό πλαίσιο που θα διασφαλίζει την ισότιμη εργασιακή μεταχείριση του Εκπαιδευτικού και λοιπού Προσωπικού με αναπηρία των ΑΕΙ.
- Διασφαλίζουμε ενταξιακές δομές εκπαίδευσης καθώς και πλαίσια και προγράμματα υποστήριξης φοιτητών (π.χ. Μονάδες Προσβασιμότητας Φοιτητών με αναπηρία, πρόβλεψη για μορφές εξατομικευμένης στήριξης φοιτητών, κλπ).
- Καταγράφουμε και κοστολογούμε, σε συνεργασία με τις Διοικήσεις των Ιδρυμάτων, τις συνολικές ανάγκες βελτίωσης προσβασιμότητας (φυσικής, ηλεκτρονικής, προσβασιμότητας εκπαιδευτικού/εποπτικού υλικού, ακαδημαϊκών συγγραμμάτων κ.ά.) καθώς και τις ανάγκες παρέμβασης σε υποδομές και υπηρεσίες.
- Συνεργαζόμαστε με συναρμόδιους φορείς και εκπροσώπους του προσωπικού και των φοιτητών με αναπηρία για την κατάρτιση σχεδίου συνολικής προσβασιμότητας ανά Ίδρυμα.
- Υλοποιούμε δράσεις και προγράμματα ενίσχυσης της καθολικής προσβασιμότητας των Πανεπιστημίων.

- Συνδέουμε τους φοιτητές με αναπηρία με την αγορά εργασίας και καθιερώνουμε σχετική συμβουλευτική/υποστηρικτική λειτουργία (mentoring).
- Αναπτύσσουμε τον εθελοντισμό για φοιτητές με αναπηρία εντός των ΑΕΙ. **Χρονοδιάγραμμα: Οκτώβριος 2020 - Νοέμβριος 2021.**
- Εισάγουμε την συμπεριληπτική/ενταξιακή διάσταση στους εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας των Πανεπιστημίων. **Χρονοδιάγραμμα: Έως 2021.**
- Συγκροτούμε επιτροπή 'Προσβασιμότητας και Στήριξης Ατόμων με Αναπηρία' σε κάθε ΑΕΙ, με σχετική θεσμική ρύθμιση. **Χρονοδιάγραμμα: Δεκέμβριος 2020 - Νοέμβριος 2021.**
- Ενσωματώνουμε την δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας και την ενταξιακή διάσταση στα προγράμματα σπουδών των Πανεπιστημίων με στόχο την εκπαίδευση, μετεκπαίδευση και ενημέρωση σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο εκπαιδευτικών, ψυχολόγων και συναφών επαγγελματιών. **Χρονοδιάγραμμα: Δεκέμβριος 2021, Διαρκής δράση**
- Προβαίνουμε σε ετήσια αξιολόγηση εκάστου ΑΕΙ σχετικά με την προσβασιμότητα καθώς και τη στήριξη που παρέχεται σε φοιτητές και προσωπικό με αναπηρία. **Χρονοδιάγραμμα: Δεκέμβριος 2021, Διαρκής δράση.** Υπεύθυνος και εμπλεκόμενοι φορείς: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων σε συνεργασία με την Εθνική Αρχή Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΘΑΑΕ) και το Υπουργείο Εσωτερικών

3.3.4. Δράση 12:

- Διευκολύνουμε την ελεύθερη έκφραση απόψεων σχετικά με θέματα που αφορούν στους μαθητές και φοιτητές με αναπηρία.
- Ενισχύουμε την ισότιμη συμμετοχή τους σε συλλογικές διαδικασίες και όργανα και στη Βουλή των Εφήβων.
- Διερευνούμε τη δυνατότητα θέσπισης συγκεκριμένης ποσόστωσης για τη σταθερή εκπροσώπηση τους στα ανωτέρω όργανα και θεσμούς. **Χρονοδιάγραμμα: Ιανουάριος 2021 - Δεκέμβριος 2023.**
- Κατοχυρώνουμε θεσμικά τη συμμετοχή των φοιτητών και του προσωπικού με αναπηρία στην 'Επιτροπή Προσβασιμότητας και Στήριξης Ατόμων με Αναπηρία' των ΑΕΙ. **Χρονοδιάγραμμα: Ιανουάριος 2021 - Δεκέμβριος 2023.** [...] Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η Αρχή επισημαίνει ότι - σύμφωνα και με τις αναφορές στην ενότητα «Δικαίωμα στην εκπαίδευση και κατάρτιση» (σελ.38) της Ετήσιας Έκθεσης Πορείας Υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης - οι προαναφερόμενες καταληκτικές ημερομηνίες έχουν λήξει, χωρίς οι δράσεις να έχουν ολοκληρωθεί. Παράλληλα, όμως, αναγνωρίζει ότι τα θέματα αναπηρίας, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων που αφορούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, απαιτούν διαρκείς προσπάθειες. Επομένως, κρίνεται σκόπιμο όλες οι εκκρεμούσες δράσεις να χαρακτηρισθούν ως συνεχείς δράσεις, με την αυτονόητη προϋπόθεση ότι η υλοποίηση αυτών θα έχει ολοκληρωθεί μέχρι τον Δεκέμβριο 2024, οπότε προβλέπεται η ολοκλήρωση υλοποίησης του Στρατηγικού Σχεδίου Δράσης για την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε μία ποιοτική, συμπεριληπτική/ ενταξιακή εκπαίδευση.¹¹

¹¹ Βλ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης, ανωτέρω υποσημ. 2, Στόχος 12, Δράση 1.

3.4. Ανάλυση πρωτοβουλίας πεδίου ως προς την προσβασιμότητα των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων.

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση για το έτος 2020 της ΕΘΑΑΕ¹² «Από την ανάλυση των εκθέσεων πιστοποίησης των ΠΠΣ καταγράφονται αδυναμίες εκ των οποίων οι συχνότερες αφορούν τη δομή του προγράμματος σπουδών (θέματα μαθημάτων, πρακτικής άσκησης, φόρτου εργασίας, ECTS), το πλήθος των φοιτητών (ειδικά των ανενεργών) και την δυσμενή αναλογία διδασκομένων-διδασκόντων, το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής των φοιτητών στις αξιολογήσεις, την παρακολούθηση της προόδου των φοιτητών κατά την πορεία ολοκλήρωσης των σπουδών τους, την κινητικότητα του προσωπικού και τον φόρτο εργασίας των διδασκόντων, τη διαθεσιμότητα και λειτουργία συστήματος διαχείρισης παραπόνων, τις υποδομές (και την προσβασιμότητά τους από ΑΜΕΑ) και τον ιστότοπο».

Η Αρχή, προκειμένου να σχηματίσει σαφέστερη εικόνα για την κατάσταση που επικρατεί στα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της όπως αυτές ορίζονται από το άρθρο 2 του ν.4780/2021 ΦΕΚ Α' 30, απέστειλε την με αρ. πρωτ. 01/2022/ 01.02.2022 επιστολή-πρόσκληση συνεργασίας¹³ σε όλες τις Πρυτανικές Αρχές/Διοικήσεις των ΑΕΙ προκειμένου να ενημερωθεί, καταρχήν, ως προς:

- την πρόβλεψη σχεδίου φυσικής προσβασιμότητας του κάθε Ιδρύματος και τις διαδικασίες διαφυγής ατόμων με αναπηρία από τις εγκαταστάσεις του σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης,
- τις λοιπές δράσεις που υλοποιούνται ή πρόκειται να υλοποιηθούν στο άμεσο μέλλον (με τα αντίστοιχα χρονοδιαγράμματα υλοποίησης), προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να έχουν ισότιμη μεταχείριση στην εκπαιδευτική διαδικασία, το εκπαιδευτικό υλικό και τον εξοπλισμό (συμβατικό και ηλεκτρονικό), και
- το σχετικό «Σημείο Αναφοράς», δηλαδή την υπηρεσία καθώς και το άτομο (ή άτομα) που ασχολούνται για το σκοπό αυτό στο κάθε Ίδρυμα με στόχο τη διευκόλυνση της επικοινωνίας της Αρχής με αυτό,

διευκρινίζοντας ότι θα επανέλθει σε επόμενο στάδιο για πληρέστερη ενημέρωσή της σε ευρύτερα ζητήματα που αφορούν ένα «συμπεριληπτικό» Πανεπιστήμιο.

Οι Πρυτανικές Αρχές / Διοικήσεις των ΑΕΙ ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση συνεργασίας της ΕΑΠ, αναδεικνύοντας με τις απαντήσεις τους την από πλευράς τους συστηματική προσπάθεια για τη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου και υπό την αίρεση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων που παρέχονται διαχρονικά στα πλαίσια του Γ' & Δ' ΚΠΣ, και ΕΣΠΑ. Οι απαντήσεις των ΑΕΙ αξιολογούνται λεπτομερώς από την Αρχή, με στόχο την σύνταξη ενιαίας αναλυτικής έκθεσης απεικονίζουσας την επικρατούσα κατάσταση στην Ανώτατη Εκπαίδευση σχετικά με την πρόσβαση σε αυτή των φοιτητών με αναπηρία με τα όποια δυνατά και αδύνατα σημεία της, τυχόν καινοτόμες εφαρμογές και πολιτικές που ήδη εφαρμόζονται από κάποια ΑΕΙ και θα ήταν δυνατόν να αξιοποιηθούν ως καλές πρακτικές και από τα υπόλοιπα, προτάσεις της Αρχής προς την Πολιτεία, κλπ.

¹² Βλ. Ετήσια Έκθεση 2020 για την Ποιότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, παραγρ. 1.6-Συμπεράσματα Πιστοποίησης ΠΠΣ

¹³ Βλ. <https://amea.gov.gr/accessibility/education/2>

Η πρόσβαση στην Ανώτατη Εκπαίδευση όλων των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, ως γνωστόν, εξαρτάται άμεσα από την ύπαρξη «καθαρής εικόνας» της επικρατούσας κατάστασης. Θα πρέπει επομένως να ενισχυθεί η χαρτογράφηση της υφιστάμενης κατάστασης, όπως προβλέπεται και στο ΕΣΔ (Στόχος 12). Η στατιστική καταγραφή και συλλογή αριθμητικών στοιχείων, που υποστηρίχθηκε μέσω του Δικτύου Επικοινωνίας των ΑΕΙ και του ΥΠΑΙΘ, συνιστά μια θετική πρωτοβουλία, η οποία πρέπει να εμπλουτίζεται συστηματικά και αδιαλείπτως με ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα, μέσω της διεξαγωγής σχετικών μελετών και ερευνών-βαρομέτρων.

3.5. Συμμετοχή στη διαμόρφωση του νέου νόμου-πλαισίου του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων για την Ανώτατη Εκπαίδευση, με τίτλο: «Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των ΑΕΙ με την κοινωνία και λοιπές διατάξεις».

Παράλληλα με τη συνεργασία και επικοινωνία με τα Ιδρύματα, η Αρχή συμμετείχε, στο πλαίσιο των προβλεπόμενων από τον ν.4780/2021 (Α' 30) αρμοδιοτήτων της αναφορικά με την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην Ανώτατη Εκπαίδευση, στις διεργασίες σύνταξης του ανωτέρω νόμου, καταθέτοντας τα σχόλιά της με την με αρ. πρωτ. 10/17.06.2022 επιστολή¹⁴ της επί του σχεδίου νόμου που είχε τεθεί σε διαβούλευση. Η Αρχή με την επιστολή της **αναγνώρισε** ότι το αρχικό σχέδιο νόμου κινείτο στη σωστή κατεύθυνση αναφορικά με την πρόβλεψη μέτρων προς όφελος των ατόμων με αναπηρία, **θεώρησε** όμως αναγκαία τη συμπλήρωση και βελτίωσή του σε ορισμένα σημεία, ώστε να επιτευχθεί η συμβατότητά του με το πνεύμα και τις προβλέψεις της Σύμβασης και της νέας δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας που αυτή εισάγει, καθώς και τις προβλέψεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Οι προτάσεις της έγιναν αποδεκτές από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων στη συντριπτική τους πλειοψηφία, ενσωματώθηκαν στο νεότερο σχέδιο νόμου που κατατέθηκε και ψηφίσθηκε στη Βουλή στις 14 Ιουλίου 2022 (νόμος 4957/2022 «*Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των ΑΕΙ με την κοινωνία και λοιπές διατάξεις*», ΦΕΚ 141/Α/21-7-2022).

Τα βασικότερα σημεία των προτάσεων της Αρχής αφορούσαν μεταξύ άλλων:

α) στη συμπερίληψη του Καθολικού Σχεδιασμού μεταξύ των αρχών που οφείλουν να τηρούν και προασπίζουν τα Ιδρύματα για την εκπλήρωση της αποστολής τους (βλ. άρθρο 3 του ν.4957/2022),

β) στη θεσμική ανάδειξη οριζόντιου ρόλου της Μονάδας Ισότιμης Πρόσβασης και τη σαφή θεσμική κατοχύρωση της υποχρεωτικότητας συνεργασίας όλων των Μονάδων και λοιπών Υπηρεσιών των ΑΕΙ με αυτή, καθώς και την καθιέρωσή της ως Σημείο Αναφοράς του Ιδρύματος για την παρακολούθηση της εφαρμογής των σχετικών προβλέψεων της Σύμβασης και τη σύνταξη και υποβολή στο Επιμέρους Σημείο Αναφοράς του ΥΠΑΙΘ ετήσιας έκθεσης (βλ. άρθρο 209 του ν.4957/2022),

---

¹⁴ Βλ. <https://amea.gov.gr/accessibility/education/3>

γ) στη συμπερίληψη της εκπόνησης σχεδίων ασφάλειας, ειδοποίησης και διαφυγής ατόμων με αναπηρία από τους χώρους του ΑΕΙ σε έκτακτες καταστάσεις - μεταξύ των αρμοδιοτήτων της Μονάδας Ασφάλειας και προστασίας (βλ. άρθρο 207 του ν.4957/2022), καθώς και της ψηφιακής προσβασιμότητας μεταξύ των αρμοδιοτήτων της Μονάδας Ψηφιακής Διακυβέρνησης (βλ. άρθρο 210 του ν.4957/2022),

δ) στην υποχρέωση πρόβλεψης της εκπροσώπησης των φοιτητών με αναπηρία στα ακαδημαϊκά όργανα που ασχολούνται με θέματα που τους αφορούν, όπως η Επιτροπή Ισότητας Πρόσβασης Ατόμων με Αναπηρία (βλ. άρθρο 220 του ν.4957/2022),

ε) στην υποχρεωτική συμπερίληψη στο Στρατηγικό Σχέδιο των Ιδρυμάτων της Στρατηγικής για την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (βλ. άρθρο 224 του ν.4957/2022), κλπ.

Η Αρχή **επισημαίνει** ότι θα συνεχίσει να στηρίζει τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου στον επιχειρησιακό σχεδιασμό εφαρμογής των σχετικών μέτρων για την υλοποίηση των ανωτέρω προβλέψεων προς όφελος των μελών με αναπηρία όλης της ακαδημαϊκής κοινότητας.

3.6. Σε συνέχεια των ανωτέρω:

3.6.1. Με δεδομένη την κρισιμότητα της καθολικής προσβασιμότητας (φυσικής, ψηφιακής, εκπαιδευτικής διαδικασίας, κλπ.) για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην Ανώτατη Εκπαίδευση, η Αρχή θεωρεί ότι είναι αναγκαία η άμεση σύσταση και λειτουργία σε κάθε ΑΕΙ - όπου δεν υφίσταται - της προβλεπόμενης Επιτροπής Προσβασιμότητας και Στήριξης Ατόμων με αναπηρία¹⁵ ή Επιτροπής Ισότητας Πρόσβασης ατόμων με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες¹⁶, όπως πλέον ορίζεται από τον νέο νόμο-πλαίσιο, έργο της οποίας θα είναι μεταξύ άλλων και η δημιουργία, υποβολή στην Σύγκλητο προς έγκριση, καθώς και η παρακολούθηση εφαρμογής του Σχεδίου ισότιμης πρόσβασης ατόμων με αναπηρία και ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες του ΑΕΙ, στο οποίο θα περιλαμβάνονται τα τεχνικά, ή άλλου είδους, μέτρα ισότιμης πρόσβασης που προτείνονται και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής τους, καθώς και εισηγήσεις για τη βελτίωση αυτού. Στην εν λόγω Επιτροπή κρίνεται απαραίτητη η συμμετοχή των ίδιων των μελών με αναπηρία της ακαδημαϊκής κοινότητας στη βάση των επιταγών της Σύμβασης για εμπλοκή των ίδιων των ατόμων με αναπηρία σε θέματα και διαδικασίες λήψης αποφάσεων που τα αφορούν¹⁷.

Η Αρχή **επισημαίνει** ότι το Σχέδιο ισότιμης πρόσβασης κάθε ΑΕΙ, θα πρέπει να στοχεύει στη διασφάλιση της καθολικής προσβασιμότητας στο πνεύμα των άρθρων 9 και 24 της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, επιπλέον των παρεμβάσεων φυσικής προσβασιμότητας των βασικών υποδομών (αίθουσες, αμφιθέατρα, εργαστήρια, βιβλιοθήκες, διοικητικοί χώροι, αύλειοι χώροι, κλπ.), θα πρέπει να περιλαμβάνει και αναφορές σε:

---

¹⁵ Βλ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης, Στόχος 12, Δράση 7

¹⁶ Βλ. ν.4957/2022, άρθρο 220

¹⁷ Σύμβαση των Η.Ε. για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (ν.4074/2012) άρθρο 4, παρ.3

α) παρεμβάσεις για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας στους φοιτητές με αναπηρία ή χρόνια πάθηση των φοιτητικών εστιών, κυλικείων και εστιατορίων και τυχόν αθλητικών και πολιτιστικών υποδομών,

β) παρεμβάσεις για τη διασφάλιση προσβάσιμης σήμανσης, πληροφόρησης και ειδοποίησης των φοιτητών με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση τόσο σε συνήθειες όσο και σε έκτακτες περιπτώσεις, καθώς και ανάπτυξη συστήματος / διαδικασίας εντοπισμού και υποστήριξης αυτών σε περιπτώσεις φυσικών ή άλλων καταστροφών, όπως π.χ. σεισμού, φωτιάς, κλπ.,

γ) μέτρα για τη διασφάλιση «ζωντανής» βοήθειας (διερμηνέων και οδηγών, συνοδών, αναγνώστων, κλπ.) για υποστήριξη ατόμων με αισθητηριακή αναπηρία, σε εναρμόνιση με το άρθρο 9 της Σύμβασης,

δ) παρεμβάσεις για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των υφιστάμενων ηλεκτρονικών τάξεων (e-classes) σε άτομα με αναπηρία και ιδιαίτερα σε άτομα με προβλήματα όρασης και ακοής. Συνιστάται, δε, όλα τα μαθήματα να έχουν και αντίστοιχη προσβάσιμη ηλεκτρονική τάξη (e-class),

ε) παρεμβάσεις για τη συμμόρφωση των ιστοτόπων όλων των Ιδρυμάτων με τις διεθνείς και εθνικές προδιαγραφές για διασφάλιση της προσβασιμότητας αυτών στα άτομα με αναπηρία και τη συμπερίληψη σε αυτούς ειδικής ενότητας που θα αφορά στους φοιτητές με αναπηρία ή χρόνια πάθηση με όλες τις σχετικές πληροφορίες, κλπ.

Αντιστοίχως, ο Οργανισμός και ο Εσωτερικός Κανονισμός κάθε Ιδρύματος θα πρέπει να προσαρμοστεί και εμπλουτισθεί με σχετικές προβλέψεις.

3.6.2. Είναι γεγονός ότι, τα τελευταία χρόνια, η πλειονότητα των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας, όπως διαφαίνεται και από τις απαντήσεις τους στην πρόσκληση της ΕΑΠ, υλοποίησαν παρεμβάσεις για τη βελτίωση των υφιστάμενων υποδομών τους. Κλασικό παράδειγμα είναι η δημιουργία «ραμπών» και «σκαφών» πρόσβασης σε κτίρια ή πεζοδρόμια, παρεμβάσεις οι οποίες όμως δεν επαρκούν για τη διασφάλιση της καθολικής προσβασιμότητας και της ισότιμης και κατά το δυνατόν αυτόνομης διακίνησης και συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην ακαδημαϊκή κοινότητα με σημαντικότερο έλλειμμα τη διασφάλιση της κατακόρυφης πρόσβασης κυρίως σε παλαιότερα κτίρια χωρίς ανελκυστήρες ή διατηρητέα.

Τα περισσότερα ΑΕΙ δεν διαθέτουν ολοκληρωμένη μελέτη προσβασιμότητας και πυρασφάλειας ούτε ενιαίο εγκεκριμένο σχέδιο φυσικής προσβασιμότητας και καθορισμένες διαδικασίες διαφυγής όλων των μελών με αναπηρία της ακαδημαϊκής κοινότητας (εκπαιδευόμενων, εκπαιδευτικών, εργαζομένων, κλπ.) από τις εγκαταστάσεις του ιδρύματος σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Δεδομένου, λοιπόν, ότι στα περισσότερα ΑΕΙ υφίσταται μερική υποδομή για φυσική προσβασιμότητα, πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι βασικός στόχος κάθε σχεδιασμού πρέπει να είναι η δημιουργία «**προσβάσιμης αλυσίδας**» που θα διασφαλίζει την αυτόνομη, ασφαλή και συνεχή κίνηση των ατόμων με αναπηρία και γενικότερα των εμποδιζόμενων ατόμων. Είναι συνεπώς απαραίτητη για κάθε ίδρυμα, η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης με τις ελλείψεις που εμποδίζουν την αυτόνομη διακίνηση των

ατόμων με αναπηρία, και η σύνταξη μελετών με προτάσεις λύσεων σχεδιαστικής ανανέωσης, διορθωτικών ή/και νέων παρεμβάσεων των υποδομών, καθώς και τρόπων βελτίωσης της διαδικασίας διαφυγής ατόμων με αναπηρία σε έκτακτη ανάγκη, βάσει των πιο σύγχρονων κανονισμών.

Είναι απαραίτητη η λειτουργία οπτικής, ηχητικής και απτικής σήμανσης που θα επισημαίνει τις διαδρομές εξόδου, και εξόδου κινδύνου. Θα πρέπει να υπάρχει συνολικό σχέδιο εκκένωσης των εγκαταστάσεων σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης με την ανάλογη εκπαίδευση φοιτητών και προσωπικού με αναπηρία ή χρόνια πάθηση.

Η Αρχή αποδίδει επίσης μεγάλη σημασία στην **παρακολούθηση της συντήρησης και ομαλής λειτουργίας** των αναγκών παρεμβάσεων προσβασιμότητας επί των υποδομών, την οποία οι υφιστάμενες δομές κάθε ΑΕΙ (π.χ. Τεχνικές Υπηρεσίες, Γραφεία Τεχνικού Ασφαλείας, κλπ.) οφείλουν να εντάξουν στον προγραμματισμό των τακτικών ενεργειών τους.

Η Αρχή επισημαίνει επίσης ότι, βάσει των απαντήσεων των ΑΕΙ, διαφαίνεται ότι αρκετά Ιδρύματα έχουν αξιοποιήσει τις νεότερες τεχνολογίες και έχουν αναπτύξει εφαρμογές και εργαλεία δρομολόγησης ΑμεΑ, με δυνατότητες πλοήγησης και αναζήτησης του χώρου ως σημείο αφετηρίας ή προορισμού στην υπάρχουσα γεωχωρική υποδομή, καθώς και φυσικής χωροσήμανσης, έντυπους ανάγλυφους χάρτες, οπτικοακουστικές ενδείξεις, και διαμόρφωση χώρων και εξοπλισμών για άτομα με αναπηρία, με στόχο την άρση φυσικών εμποδίων που συχνά θέτει η πολύπλοκη δομή και η διασπορά των πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων. Θα πρέπει να γενικευθούν σε όλα τα Ιδρύματα εφαρμογές τύπου «smart campus» για ομάδες χρηστών όπως άτομα με κινητικά προβλήματα, όρασης και ακοής.

3.6.3. Η προσβασιμότητα των **ψηφιακών υπηρεσιών**, η διάθεση των ακαδημαϊκών συγγραμμάτων σε ποικίλες προσβάσιμες μορφές, η ανάπτυξη προσβάσιμων υπηρεσιών βιβλιοθήκης (π.χ. συμμετοχή μέσω της Βιβλιοθήκης και των Κέντρων Πληροφόρησης των ΑΕΙ στην Accessible Multi-modal Electronic Library -AMElib) και η προώθηση προσβάσιμης **τηλε-εκπαίδευσης** αποτελούν κρίσιμους τομείς που έχουν ανάγκη βελτίωσης, όπως επίσης και η διασφάλιση προσβάσιμου εξοπλισμού, θέσεων μελέτης/εργασίας και τεχνολογικής υποστήριξης των ατόμων με αναπηρία.

Απαιτείται η άμεση αντιμετώπιση του θέματος που έχει προκύψει από το Μάρτιο του 2020, μετά την έκδοση του ν. 4672/2020 (ΦΕΚ 48/Α/04-03-2020) [...] *σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων [...]*, για περιπτώσεις **διδακτικού υλικού** που προέρχεται από εκδοτικούς οίκους που αρνούνται την διάθεση των βιβλίων σε πηγαία μορφή.

Η Αρχή **θεωρεί** ότι εξίσου σημαντική είναι η εξοικείωση με τις ανάγκες και δυνατότητας των ατόμων με αναπηρία και χρόνια πάθηση όλου του εκπαιδευτικού και λοιπού προσωπικού και των εθελοντών της ακαδημαϊκής κοινότητας μέσω κατάλληλων σεμιναρίων επιμόρφωσης ή τηλε-κατάρτισης που πρέπει να αναπτυχθούν σε συνεργασία με το τοπικό αναπηρικό κίνημα και την ΕΑΠ.

3.6.4. Στο πλαίσιο της φοιτητικής μέριμνας και των υπηρεσιών υποστήριξης των φοιτητών λειτουργεί στα ΑΕΙ ως θεσμός η **συμβουλευτική φοιτητών** για την παροχή δωρεάν συμβουλευτικής και ψυχολογικής στήριξης των φοιτητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται για φοιτητές με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, όπως η διευκόλυνση των φοιτητών με αναπηρία προκειμένου να πραγματοποιούν την πρακτική άσκηση που προβλέπεται στον κύκλο σπουδών τους κατά ισότιμο τρόπο με κάθε άλλο φοιτητή.

Η Αρχή, στη βάση των εθνικών υποχρεώσεων που απορρέουν από τη νέα ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2021-2030, **επισημαίνει** ότι τα σχετικά γραφεία διασύνδεσης των ΑΕΙ πρέπει να φροντίζουν έτσι ώστε οι φοιτητές με αναπηρία ή χρόνια πάθηση να αποκτούν εμπειρίες πραγματικών συνθηκών εργασίας και να έχουν πρόσβαση σε πρακτική εξάσκηση με σεβασμό στις διαφορετικές ανάγκες που μπορεί να υπάρχουν, ώστε να μπορέσουν να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας, και συγχρόνως να διασφαλίζουν την εμπλοκή των εργοδοτών σε αυτού του είδους τις πρωτοβουλίες, σε συνεργασία με τις υπηρεσίες απασχόλησης, μέσω της πληροφόρησης αυτών για τα αμοιβαία οφέλη από την απασχόληση ατόμων με αναπηρία. Για το λόγο αυτό, τα στελέχη των γραφείων διασύνδεσης θα πρέπει να καταρτισθούν σε θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας, ώστε να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται τις πραγματικές ανάγκες των ατόμων αυτών.

Είναι συνεπώς αναγκαία η ενίσχυση των δομών Κοινωνικής Μέριμνας κάθε Ιδρύματος ώστε να διευκολυνθεί η παραγωγή προσβάσιμων συγγραμμάτων, η μετακίνηση από και προς το Ίδρυμα φοιτητών με αναπηρία, κυρίως χρηστών αναπηρικών αμαξιδίων, η διαχείριση έκτακτων περιστατικών, η ανάπτυξη εξατομικευμένων Σχεδίων Δράσης για φοιτητές που παρουσιάζουν εκπαιδευτικές-ψυχοκοινωνικές δυσκολίες, κλπ., η λειτουργία Γραφείων Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής / εξατομικευμένης / ομαδικής υποστήριξης, η ανάπτυξη υπηρεσιών τηλε-συμβουλευτικής σε φοιτητές που δυσκολεύονται να προσέλθουν στη σχετική Υπηρεσία, η υποστήριξη της συμμετοχής φοιτητών με αναπηρία ή χρόνια πάθηση σε προγράμματα άθλησης και φυσικής αγωγής ή/και προγράμματα πραγμάτωσης καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, κλπ.

3.6.5. Ο **εθελοντισμός** των φοιτητών αποτελεί, επίσης, ένα εξαιρετικά σημαντικό κεφάλαιο, που σε καμία περίπτωση βέβαια δεν μπορεί να αντικαταστήσει τις θεσμικές υποχρεώσεις της Πολιτείας. Ο τρόπος αναγνώρισης, δηλαδή η ανταποδοτικότητα, καθώς και οι υποχρεώσεις των εθελοντών φοιτητών, αλλά και η κατάρτισή τους σε θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας, πρέπει να συμπεριληφθούν στους εσωτερικούς κανονισμούς των Ιδρυμάτων.

3.6.6. Η Αρχή επισημαίνει ότι, με βάση τον Ν. 4443/2016 ΦΕΚ Α' 232, απαγορεύεται η διάκριση στην απασχόληση μεταξύ άλλων λόγων και λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, επιβάλλεται η ισότιμη εργασιακή μεταχείριση των εργαζομένων με αναπηρία ή χρόνια πάθηση - και συνεπώς και του εκπαιδευτικού και λοιπού προσωπικού με αναπηρία ή χρόνια πάθηση των ΑΕΙ - καθώς και η υλοποίηση των απαιτούμενων **εύλογων προσαρμογών** και η ανάληψη θετικών δράσεων και ειδικών μέτρων προς όφελος αυτών. Η εφαρμογή αυτών των προβλέψεων στο χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης πρέπει να διευθετηθεί με τον πιο άμεσο τρόπο.

Η Αρχή **θεωρεί** απόλυτα αναγκαία την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης και μη διάκρισης κατά τον ανωτέρω νόμο και σε άλλους τομείς πέραν της απασχόλησης, αρχής γενομένης με την εκπαίδευση και επομένως και την Ανώτατη Εκπαίδευση.

3.6.7. Η Αρχή **ενθαρρύνει** τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες να προβλέψουν, και τα ΑΕΙ να αξιοποιήσουν, όλες τις πιθανές πηγές χρηματοδότησης για την ουσιαστική εφαρμογή των Σχεδίων Προσβασιμότητας. Προς τούτο, απαιτείται άμεσα, σε συνεργασία με τις Διοικήσεις των Ιδρυμάτων και το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, η ολοκλήρωση της προβλεπόμενης από το Εθνικό Σχέδιο Δράσης (Στόχος 12, Δράση 7) καταγραφής και κοστολόγησης των συνολικών αναγκών βελτίωσης προσβασιμότητας, φυσικής και ηλεκτρονικής, υποδομών και εξοπλισμών, εκπαιδευτικού και εποπτικού υλικού, ακαδημαϊκών συγγραμμάτων, διαδικασιών, κ.ά. με στόχο την αποτελεσματική εφαρμογή των Σχεδίων Προσβασιμότητας το ταχύτερο δυνατόν. Η Αρχή επισημαίνει ότι η αξιοποίηση της Δράσης 1, Στόχος 20, του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τη δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας απογραφής κτηρίων του Δημοσίου και καταχώρισης των αναγκαίων παρεμβάσεων για τη βελτίωση της προσβασιμότητάς τους σε συνεργασία με το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΤΕΕ) και στη συνέχεια υλοποίησης αυτών, υπό την προϋπόθεση συμπερίληψης των σχετικών με την προσβασιμότητα των ΑΕΙ δράσεων μεταξύ των παρεμβάσεων πρώτης προτεραιότητας, μπορεί να διευκολύνει και την υλοποίηση της Δράσης 7 του Στόχου 12 αυτού.

3.6.8. Η Αρχή θεωρεί επίσης ότι η χρηματοδότηση των Ιδρυμάτων θα πρέπει να εξαρτάται άμεσα και από την κατ' έτος **αξιολόγησή τους ως προς την προσβασιμότητά τους** σε άτομα με αναπηρία. Η Αρχή θα συνδράμει σε αυτή τη προσπάθεια με την ανάπτυξη πρότασης κριτηρίων και δεικτών αξιολόγησης προς τους εμπλεκόμενους φορείς, σε συνεργασία με την ΕΘΑΑΕ και το ΥΠΑΙΘ, δεδομένης της συμμετοχής της σε κοινή Ομάδα Εργασίας που θα συσταθεί από το ΥΠΑΙΘ με συμμετοχή εκπροσώπων του Υπουργείου, της ΕΘΑΑΕ και της ΕΑΠ, με αντικείμενο την επεξεργασία θεμάτων που άπτονται της εφαρμογής του νέου νόμου-πλαίσιο 4597/2022 για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Η ανάγκη δημιουργίας αυτής της τριμερούς Ομάδας Εργασίας αναδείχθηκε κατά την πρώτη κοινή συνάντηση «γνωριμίας» των τριών μερών, που υλοποιήθηκε με πρωτοβουλία και συντονισμό του Γενικού Γραμματέα Ανώτατης Εκπαίδευσης κ. Απ. Δημητρόπουλου στις 02.08.2022.

3.7. Προτάσεις της Εθνικής Αρχής Προσβασιμότητας

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, η Αρχή προτείνει:

3.7.1. Να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης και μη διάκρισης κατά τον ν.4443/2016 ΦΕΚ Α' 232 και σε άλλους τομείς πέραν της απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, όπως άλλωστε προβλέπεται στο άρθρο 74 παρ. 4 του ν.4488/2017, συμφώνως προς την παρ. 2.3.2 της παρούσης.

3.7.2. Να ενταθεί η προσπάθεια για την υλοποίηση των δράσεων του Εθνικού Σχεδίου Δράσης που αφορούν στην Ανώτατη Εκπαίδευση συμφώνως προς την ενότητα 3.4 της παρούσης.

3.7.3. Να υλοποιηθεί πλήρης χαρτογράφηση όλων των μελών με αναπηρία της ακαδημαϊκής κοινότητας (εκπαιδευόμενοι, εκπαιδευτές, εργαζόμενοι), με συστηματική και διαχρονική συλλογή και καταγραφή στατιστικών δεδομένων, καθώς και ποιοτικών στοιχείων. Να εμπλουτιστούν και να συμπληρωθούν οι υφιστάμενοι σχετικοί δείκτες και κριτήρια αξιολόγησης της καθολικής προσβασιμότητας των ΑΕΙ, με στόχο την συλλογή και επεξεργασία επιπρόσθετων δεδομένων που αφορούν τα ΑμεΑ και την καθολική προσβασιμότητα.

3.7.4. Να ολοκληρωθεί άμεσα η καταγραφή και κοστολόγηση των αναγκαίων παρεμβάσεων καθολικής προσβασιμότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση και η ανάπτυξη σχετικών μελετών προσβασιμότητας σε κάθε ΑΕΙ και να προβλεφθούν και αξιοποιηθούν όλες οι πιθανές πηγές χρηματοδότησης για την ουσιαστική εφαρμογή αυτών το ταχύτερο δυνατόν.

3.7.5. Να συνδεθεί η χρηματοδότηση των ΑΕΙ με την κατ' έτος αξιολόγηση της φυσικής και ηλεκτρονικής προσβασιμότητάς τους στα άτομα με αναπηρία, βάσει των στοιχείων και ευρημάτων της ΕΘΑΑΕ.

3.7.6. Να ενταχθεί ενότητα σχετική με την αναπηρία (δικαιώματα, ανάγκες, καθολικός σχεδιασμός, κλπ.) σε όλα τα προγράμματα σπουδών τόσο των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών όσο και των Τεχνολογικής κατεύθυνσης Σπουδών, καθώς και στα Μεταπτυχιακά μαθήματα.

3.7.7. Να καταρτισθούν όλα τα μέλη διδακτικού και διοικητικού προσωπικού των ΑΕΙ σχετικά με θέματα που αφορούν στα άτομα με αναπηρία ή χρόνια πάθηση στη βάση του Γενικού Σχολίου 4 της Επιτροπής των ΗΕ.

3.7.8. Να υπάρξει ουσιαστική σύνδεση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με την αγορά εργασίας με ιδιαίτερη μέριμνα για την προώθηση στην απασχόληση αποφοίτων της Ανώτατης Εκπαίδευσης, και να αναπτυχθεί σε όλα τα ΑΕΙ συμβουλευτική/υποστηρικτική λειτουργία (mentoring) για φοιτητές με αναπηρία ή χρόνια πάθηση.

3.7.9. Να ενισχυθεί ο εθελοντισμός των φοιτητών στην κατεύθυνση υποστήριξης φοιτητών με αναπηρία και να προβλεφθεί κατάρτισή τους σε θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας.

3.7.10. Μέσω του Δικτύου Επικοινωνίας των ΑΕΙ να γίνει καταγραφή όλων των καινοτόμων πρωτοβουλιών αναφορικά με τη διασφάλιση πρόσβασης στην παιδαγωγική και εκπαιδευτική διαδικασία, που ήδη εφαρμόζονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ενισχύοντας την ανταλλαγή και προώθηση αυτών ως καλών πρακτικών μεταξύ των ΑΕΙ.

3.7.11. Να αντιμετωπιστεί το ζήτημα που έχει προκύψει μετά την έκδοση του ν. 4672/2020 (ΦΕΚ 48/Α/04-03-2020) [...] σχετικά με ορισμένες επιτρεπόμενες χρήσεις ορισμένων προστατευόμενων έργων και άλλων αντικειμένων προστασίας δυνάμει δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων προς όφελος των τυφλών, των αμβλυώπων και των ατόμων με άλλα προβλήματα ανάγνωσης εντύπων [...] για τις περιπτώσεις διδακτικού υλικού που προέρχεται από εκδοτικούς οίκους που δεν συναινούν με τη διάθεση των βιβλίων σε πηγαία μορφή.

3.7.12 Στο πλαίσιο της κινητικότητας και διεθνοποίησης των ΑΕΙ, να ενισχυθεί με πρόσθετα μέτρα, η συμμετοχή των μελών με αναπηρία της ακαδημαϊκής κοινότητας στις σχετικές δράσεις και προγράμματα.

3.7.13 Να υποστηριχθεί η μετάβαση των μαθητών με Αναπηρία από την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, με κατάλληλο προσανατολισμό και καθοδήγηση, καθώς και με αξιολόγηση των δεξιοτήτων τους.

4. Αντίκτυπος στο εθνικό θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο

Η Αρχή επισημαίνει ότι οι προτάσεις της οδηγούν στην ανάγκη:

- συμπλήρωσης του νομοθετικού πλαισίου, όπου αυτό απαιτείται, για την υλοποίηση των ανωτέρω προτάσεων (π.χ. επέκταση του πεδίου εφαρμογής του ν.4443/2016 ΦΕΚ Α' 232, αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανέκυψαν από την ψήφιση του ν.4672/2020),
- εξειδίκευσης των υφιστάμενων οδηγιών σχεδιασμού / προδιαγραφών προσβασιμότητας για τις υποδομές της Ανώτατης Εκπαίδευσης (εξωτερικοί χώροι, αίθουσες διδασκαλίας/ αμφιθέατρα / εργαστήρια, χώροι διοίκησης, βιβλιοθήκες, φοιτητικές εστίες, κυλικεία και εστιατόρια, χώροι άθλησης, κλπ.) και τη διαφυγή ατόμων με αναπηρία σε έκτακτες περιπτώσεις,
- αναθεώρησης και συμπλήρωσης των εσωτερικών κανονισμών των ΑΕΙ (βλ. παραγρ.3.6.1. της παρούσης),
- ανάπτυξης κριτηρίων και δεικτών αξιολόγησης των ΑΕΙ ως προς την προσβασιμότητα υποδομών, εξοπλισμών, διαδικασιών, κλπ.,
- ανάπτυξη συστήματος συγκέντρωσης στατιστικών στοιχείων σχετικών με την καθολική προσβασιμότητα των ΑΕΙ και την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ως εκπαιδευόμενων, εκπαιδευτικών και γενικά εργαζόμενων στην Ανώτατη Εκπαίδευση σε εναρμόνιση με αντίστοιχες ευρωπαϊκές και διεθνείς πρωτοβουλίες¹⁸, που θα πρέπει να υλοποιηθούν σε στενή συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας με τις Αρχές των Ιδρυμάτων και της ακαδημαϊκής κοινότητας στο σύνολό της, την ΕΘΑΑΕ και την Εθνική Αρχή Προσβασιμότητας.

5. Παρακολούθηση

Στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων της, βάσει του άρθρου 2 του Ν.4780/2021 ΦΕΚ Α' 30, η Αρχή θα συνεχίσει την παρακολούθηση:

---

¹⁸ Ως προς τη διαμόρφωση δεικτών για τη συλλογή δεδομένων για τα άτομα με αναπηρία, σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια πρωτοβουλίες για τον καθορισμό δεικτών για τη συμπεριληπτική/χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η πλέον σημαντική πρωτοβουλία προς αυτήν την κατεύθυνση προέρχεται από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τις Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες και τη Συμπεριληπτική Εκπαίδευση (European Agency for Special Needs and Inclusive Education), ενώ σε διεθνές επίπεδο αναπτύσσονται συστηματικές προσπάθειες για την διαμόρφωση ενός πλαισίου δεικτών παρακολούθησης της Ατζέντας 2030 για τους στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης, και ειδικότερα για τον στόχο 4 που αφορά στην «Ποιοτική Εκπαίδευση».

α) της υλοποίησης των προβλέψεων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, για τις οποίες η Πολιτεία οφείλει να αναπτύξει ταχύτερους ρυθμούς προς ολοκλήρωση όσων εκ των δεσμεύσεων της κατέστησαν ήδη εκπρόθεσμες με βάση τα αρχικά χρονοδιαγράμματά της, και

β) της πορείας υιοθέτησης των ανωτέρω προτάσεων της.

Εν κατακλείδι, στο πλαίσιο της αποστολής της, η Αρχή δύναται και επιθυμεί να συνδράμει στον επιχειρησιακό σχεδιασμό, την υλοποίηση και παρακολούθηση της εφαρμογής των δράσεων του νέου θεσμικού πλαισίου για τα ΑΕΙ καθώς και σε δράσεις επιμόρφωσης, ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης για την ισότιμη πρόσβαση των Ατόμων με Αναπηρία στην Εκπαίδευση.

Για την Εθνική Αρχή Προσβασιμότητας

Ο Πρόεδρος

Καθηγητής Κωνσταντίνος Στεφανίδης